

Wstęp do teorii mediów

Wykład II

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 3 marca 2022

Spis treści

1	Medium jako forma świadomości	2
2	Marshall McLuhan: przekaźnik jest przekazem	2
2.1	Zdrowy rozsądek	2
2.2	Marshall McLuhan i determinizm technologiczny	2
2.3	Treścią jednego medium jest inne medium	2
3	Media jako rozszerzenia człowieka	3
3.1	Rozszerzenia człowieka	3
3.2	Fenotyp rozszerzony	3
3.3	Marshall McLuhan i Galaktyka Gutenberga	4
4	Literatura	4

1 Medium jako forma świadomości

Walter Jackson Ong

- umysł oralny, umysł piśmienny
- styl formularny, residua oralności
- pismo przekształca świadomość
- pismo jako dyskurs autonomiczny, oderwanie dyskursu od autora

2 Marshall McLuhan: przekaźnik jest przekazem

2.1 Zdrowy rozsądek

„— Media tak jak i inne wynalazki techniczne nie są ani dobre, ani złe same w sobie. O wszystkim decyduje użytek, jaki z nich robimy!”

- Marshall McLuhan: „skostniała postawa technicznego idioty”

”Treść” środka przekazu jest bowiem jak soczysty kawał mięsa przyniesiony przez włamywacza, aby odwrócić uwagę psa podwórzowego

2.2 Marshall McLuhan i determinizm technologiczny

- Przekażnik jest przekazem (*The medium is the Message*, 1964)

„Przekazem” dowolnego środka przekazu lub techniki jest zmiana skali, tempa lub wzorca, jaką ten środek wprowadza w ludzkie życie. Kolej nie wprowadziła ruchu, transportu, koła czy drogi w życie społeczności ludzkiej, lecz przyspieszyła i zwiększyła skalę wcześniejszych funkcji, stwarzając warunki do powstania całkowicie nowych rodzajów miast oraz nowych rodzajów pracy i wypoczynku. Nie miało tu znaczenia, czy działała w środowisku tropikalnym czy na Północy. Zjawisko to było niezależne od typu ładunku czy treści kolejowego środka przekazu

- Przekażnik jest masażem (*The Medium is the Massage*, 1967)

2.3 Treścią jednego medium jest inne medium

- treść pisma = mowa
- treść druku = pismo

- treść telegrafu = druk
- treść radia (telegraf bez drutu) = telegraf
- treść filmu = powieść, dramat lub opera

3 Media jako rozszerzenia człowieka

3.1 Rozszerzenia człowieka

Marshall McLuhan:

„Wszystkie odmiany techniki są przedłużeniami naszego ciała i układu nerwowego”

3.2 Fenotyp rozszerzony

Richard Dawkins: fenotyp rozszerzony

- ptaki — gniazda
- bobry — tamy
- termity — termitiery
- pająki — sieci
- ludzie — ...?

Marshall McLuhan: media to rozszerzenia człowieka

- mowa, pismo, liczba, papier, liczydło, komputer → umysł, intelekt, świadomość
- ubranie, mieszkanie → skóra
- droga, koło, rower, samolot, samochód → nogi
- książka, prasa, fotografia → oko
- telegraf, telefon, fonograf, radio → ucho
- telewizja, film → ucho i oko¹

¹*The Extensions of Man (1964)*

3.3 Marshall McLuhan i Galaktyka Gutenberga

- Galaktyka Gutenberga — formy doświadczeń, postaw umysłowych i ekspresji ulegają modyfikacji w procesie przekazu ze względu na medium, najpierw zostały zmodyfikowane przez alfabet fonetyczny, a następnie przez druk (inspiracja: A. Lord, Pieśniarz i jego opowieść)
- Światło i energia elektryczna eliminują z ludzkich działań czas i przestrzeń

4 Literatura

1. Walter Ong, Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii, przeł. J. Japola, Warszawa 2011.
2. Richard Dawkins, Fenotyp rozszerzony, przeł. Joanna Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003.
3. Marshall McLuhan, Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, przeł. Natalia Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004.
4. Marshall McLuhan, Quentin Fiore, The Medium Is the Massage: An Inventory of Effects, Penguin Books, Londyn 1967.